

# דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון ה'

[תשפ"ה]

שנה מ"א

## שיעור חורש"י פרשת חיי תשל"ב (א)

ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך וכל טוב אדוניו בידו (כד, י). פירש רש"י מגמלי אדוניו, נכרין היו משאר גמלים, שהיו יוצאין וזומזין מפני הגזל שלא ירעו בשדות אחרים. והקשו המפרשים מהא דמצינו (חולין ז.) בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על דם, וכי לא היו גמליו של אברהם אבינו דומים לחמורו של רבי פנחס בן יאיר שלא אכלה טבלים (ב"ר ס, ה; ועיין מזרחי כאן; רמב"ן פסוק מד).

ונראה בהקדם מה שנאמר (בראשית יג, ז) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, והכנעני והפריזי אז יושב בארץ. וברש"י לפי שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים נתנה הארץ לאברם, ולו אין יורש ולוט יורשו, ואין זה גזל, והכתוב אומר והכנעני והפריזי אז יושב בארץ ולא זכה בה אברם עדיין. ואילו להלן (רש"י בראשית כג, ד) מצינו שאברהם עצמו אמר לבני הת, אם תרצו וכו' ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת. והקשה שם המזרחי ממה שנאמר כאן דלא זכה בה אברם עדיין.

ובפרשת דרכים (דרוש ט) האריך לפלפל בזה, מהא דפריך הש"ס (ע"ז נג:) למה נאסרו האשרים בארץ על ידי הכנענים והא ירושה היא לנו מאבותינו, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובתוס' (ר"ה יג, ד"ה ולא קציר) דמכל מקום יש לו כמה שזרע, ולכן שואל הש"ס עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו וכו' קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי. נמצינו למדים מדבריהם דגוף הארץ נתנה לאברהם מאותה שעה, ועדיין היה לנכרים קנין פירות. ואם כן מה שהיו מרעים רועי לוט בהמתם בשדות אחרים גזל הוא בידם, אך גבי אברהם שרצה ליכות בקרקע לאחוזת קבר שפיר קאמר הריני תושב ואטלנה מן הדין, משום דמשעה שנתנה לו זכה בה עיי"ש. ועדיין צריך עיון בזה דאם יש להם קנין כמה שזרעו אם כן שפיר נאסרו עצי אשרה שנמטעו, ומה בכך דגוף הקרקע ירושה היא לנו מאבותינו, ואכמ"ל בזה (ועיין מורי אבן שם).

ובפשטות נראה שזה תלוי במחלוקת (ב"ב קיט.) אם ארץ ישראל מוחזקת היא מאבותינו, והארכתי בזה כמה פעמים לתלות אם זכה בה אברהם מדין

קנין הילוך כשהתהלך בארץ לארכה ולרחבה (שם ק; ועיין דברי יציב חו"מ פג, יג). ובוה נחלקו רועי אברהם ורועי לומ.

**ולמאן** דסבר ארץ ישראל מוחזקת היא, צריך לומר שאברהם אבינו החמיר על עצמו שלא ליטול משדה אחרים, אם מפני חילול השם, או ממדת חסידותו שלא רצה ליהנות כלל מיגיע אחרים, כדחוינן גם בנכסי סדום שקנאה מן הדין דהמציל מן הגיים (ב"ק קיד), ובכל זאת אמר (בראשית יד, כב-כג) הרימותי ידי אל ה' א-ל עליון קונה שמים וארץ, אם מוחט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם (ועיין ישמח משה שם), דהיה מוותר גם על ממונו שזכה בדין, ובמדרגת (רש"י שמות יח, כא) שונאי בצע ששונאין את ממונם בדין. וכן מצינו (ב"ר נג, יג) ביתו של אבינו אברהם ותרנים היו.

**על** פי זה מיושב שפיר מה שבהמותיו יצאו זמומין ולא סמך שמעצמם לא יאכלו מן הגזל, כיון דמעיקר הדין אין בכך משום גזל דכבר ניתנה לו הארץ. ולא דמי לחמורו של רבי פנחס בן יאיר שלא אכלה דמאי שאסור מדינא, מה שאין כן בשדות ארץ ישראל שכולם היו לאברהם למקנה בדבר ה', ואברהם רק החמיר על עצמו שלא ליהנות, בזה יתכן שבהמותיו לא יחששו לכך, לפיכך היה צורך לזמם את פיהם על מנת לכופ עליהם לנהוג בחומרא שלו.

**ויבואר** בהמשך לשון הכתוב כאן וכל טוב אדוניו בידו, וברש"י שמר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו. ואם נאמר שעדיין לא קנה את הארץ רק בהבטחה בעלמא, אם כן מתנה זו המעותרת לו לא היה יכול להקנות ליצחק, דהא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואיך אמר הכתוב שהיה כל טוב אדוניו, אלא מוכח מזה דארץ ישראל מוחזקת לנו מאברהם שכבר קנאה, ושפיר נכללה זכייה זו בשמר מתנה שכתב ליצחק על כל אשר לו.

**ובוונת** הכתוב בזה בהמשך למה שאמר מגמלי אדוניו שנכרין היו שהיו יוצאין זמומין מפני הגזל, וקשה מדוע הוצרך ליזום פיהם ולא סמך שמעצמם יהיו נזהרים ונשמרים מן התקלה וכחמורו של רבי פנחס בן יאיר. על זה אמר וכל טוב אדוניו בידו ובכלל זה גם נחלת הארץ, שכבר קנאה, ונמצא שמעיקר הדין אין בכך משום גזל, אלא שאברהם נהג מדת חסידות בעצמו, ורצה שגם גמלו לא ירעו בשדות אחרים, ולא היה יכול לסמוך בזה שלא יבא תקלה על ידם מאחר ואין בכך תקלה מעיקר הדין.

## ב

**ויקח** העבד עשרה גמלים (כד, י). כתב בתפארת יהונתן יתכן כי לקח עמו עשרה אנשים כי ברכת חתנים בעשרה וכמאמר חז"ל (כתובות ז; בבועז).

**אמנם** התוספות שם (ד"ה שנאמר) כתבו דויברכו את רבקה היינו ברכת אירוסין, ובברכת אירוסין הלא קיימא לן (אהע"ז לד, ד) דאין צריכה עשרה רק לכתחלה.

**ואפשר** לומר שלקח עמו עשרה אנשים לצורך תפלה בצבור. וכן ידוע על השר מוה"ר משה מנטיפורי ז"ל, שבכל מקומות מסעיו נסעו אתו בעגלה מיוחדת עשרה אנשים עם ספר תורה. וזה היה מעשה לאחר שאברהם תיקן תפלת שחרית, ומסתבר שנהג בכך גם אליעזר כתורתו של רבו שהיה דולה ומשקה, וכשהשכים בבוקר מלינתו בארם נהרים התפלל שם תפלת שחרית בעשרה שלקח עמו.

\*

**מזה** זמן אמרתי בהא דאמרינן (יומא כח:): צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי, ולא נמצא שם מה המקור לזה. ובגמרא שם אנן מאברהם ניקום וניגמר וכו' עיי"ש, ובאמת מבואר בפוסקים (אור"ח רלב, א) דעיקר זמנה מתשע שעות ומחצה (ועיין שו"ת דברי יציב אור"ח צח, ד), אם כן צריך לבאר למה הקדים אברהם.

**ובתוס'** ישנים שם הקשו דהא אמרינן (ברכות כו:): יצחק תיקן תפלת מנחה שנאמר (בראשית כד, טג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה, ויש לומר דלאחר שתקנה יצחק היה אומרה גם אברהם (וכן כתבו התוס' ברכות שם ד"ה יצחק תקן), אי נמי דמכל מקום היה אומרה אברהם מתחילה וכו' דהא קיים אברהם כל התורה עד שלא ניתנה ואפילו עירובי תבשילין (יומא שם). ואמרתי דאכן מתחלה התפלל אברהם תפלת מנחה מכי משחרי כותלי דהיינו זמן מנחה גדולה, עד שבא יצחק ויצא לפנות ערב ותיקנה באותה שעה, ומאז נקבע זמנה לכתחלה יותר מאוחר.

**ומיושב** בזה דאם יצחק יצא או להתפלל מנחה אליעזר שרכב על הגמל מתי התפלל, אלא שהוא כבר התפלל מכי משחרי כותלי, וכתורת רבו אברהם שנהג בכך אז קודם שתקנה יצחק. [ועיין משנה למלך (מלכים י, ט) דגם אליעזר היה מקיים התורה עד שלא ניתנה].

**ממוצא** דבר אתה למד שעמד אז אליעזר להתפלל בדרך, ולפי שהיה נוהר שלא להתפלל ביחודות ח"ו לקח עמו עשרה אנשים.

\*

**בבלי** יקר כתב לפרש וכל טוב אדוניו בידו, מדלא פירש במקרא מה היה בידו על כן קרוב לשמוע שקאי על מה שמצינו שלקח בידו, והיינו גום זהב בקע משקלו ושני צמידים עשרה זהב משקלם, וקראם כל טוב אדוניו לפי שאברהם עשה מהם סימן על השקלים, ועל עשרת הדברות שבשני הלוחות, ואין טוב אלא תורה על כן קראם כל טוב אדוניו, כי זהו הטובה האמיתית לכך לא נאמר כל רכוש אדוניו

עב"ל. וידוע דכל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן (רש"י שמות כד, יב). ובעשר דברות תר"ך אותיות, בכל אות נרשם מצוה אחת מתרי"ג מצות, ושבע אותיות היתרות הם שבע מצות דרבנן (של"ה תורה אור פרשת יתרו). ועל זה יסד הגה"ק מוהרי"א מקאמארא זי"ע את ספרו אוצר החיים. אם כן מכלל עשרת הדברות נלמד גם חיוב תפלה בצבור.

זה שאמר הכתוב ויקח העבד עשרה גמלים, ומפרש ואזיל מה צורך היה לו בעשרה, וכל טוב אדוניו בידו להודיע להם על עשרת הדברות וכל הנכלל בהם, ושלא יהא נאה דורש ואינו נאה מקיים, לכן לקח אתו עשרה אנשים להתפלל בצבור.

\*

**יתבן** גם שלקח עמו עשרה לצורך תלמוד תורה דרבים, שהיה דולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים (וימא כח:).

**כאן** המקום לעורר בענין הנשגב הוזה של שיעור תורה ברבים, שעל כגון זה שנינו התורה. ואמרו (ברכות ו.) חד לא מכתבן מליה בספר הזכרונות.

**על** עצם חובת קביעת עתים לתורה אחשוב כי מהמותר לדבר כאן, דאינו מאמין שיש מי שלמד פעם בשיבה וטעם מעמה של תורה, ויש לו קצת ידיעה בתורה, שיעלה על משכבו בלילות מבלי לעסוק בדברי תורה.

**מסופר** על הגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע שהיה לו בית עקד גדול של ספרים, ולא הניח שום ספר בארון עד שלא למד תחלה כל הספר מהחל עד כלה וידעה על פה. בנוסף לכך, כל ערב לפני שינתו ניגש לכל ארון במיוחד, ובקול בכי היה מבקש מחילה וסליחה מן הספרים הקדושים על שלא למד מתוכם במשך היום הזה, שלא יקפידו עליו, כי היה טרוד בלימודים אחרים. ואם בארזים נפלה שלהבת מה יענה מי שיש לו בביתו ארון ספרים ואינו לומד בהם כלל, ומן הראוי לפחות שבכל לילה ולילה ינהג בעצמו כמו בערב יום הכפורים, או כאדם שהולך לבית עולמו, דהלא כמה וכמה היו זקנים וגם נערים ששכבו על מטתם ולא קמו בבוקר ל"ע, ויגש לבקש מחילה מהספרים ומחבריהם הקדושים על שהסיה דעת מהם כל היום כולו, כשהיה טרוד בעסקיו ולא שת לבו כלל על התורה הקדושה.

**על** כגון זה בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (אבות ו, ב), אין הכוונה על פושעים ופוקרים שלא יודעים כלל תורה מהו, אלא זה שלמד תורה הקדושה ומסוגל ללמוד ולהבין, ופונה עורף מלעסוק בה. אם השי"ת חוננו דעת ותבונה שיודע ללמוד דף גמרא ותוספות, ואינו לומד, אין לך עלבונה של תורה גדול מזה. דאם לא זכה להיות תורתו אומנתו

או לפחות כשמגיע לביתו יקבע לו עת ללמוד, שלא יוכל לעצום עין בשינה בלי שיעסוק בתורה תחלה.

**דבר** נורא כתב בסוף ספר יש נוחלין, והוא להלכה בברכי יוסף שנדרפס בגליון השולחן ערוך (יור"ד רמז א), שלימוד הגמרא ורש"י ותוספות חיוב כמו הנחת תפילין. זאת אומרת דמי שאינו לומד גמרא ותוספות בכל יום הוא כמו קרקפתא דלא מנה תפילין רח"ל.

**לפי** דעתי מילתא דלא שכיחא היא בקרב בני העדה הקדושה הזאת שיעבור על אחד יום שלם בלי לימוד גמרא ותוספות. אינני חושד בכשרים ח"ו שיש כאן חוטא ופושע שלקוי במדה מגונה כזאת, דכשמגיע לביתו מיד פונה לאכול ולישון ואינו לומד תחלה גמרא ותוספות או לפחות פרק משניות, אף אם הוא עיף ויגע אחרי יום עבודה. ולכן אין מהצורך להרחיב הדיבור בזה.

**ברם** דא עקא שאינם טורחים לצאת מביתם ולבא בבית ה' בלילות, ובדרך כלל כשיושב בבית רבים המידדות וההפרעות, ואינו מסוגל לעסוק בתורה כדבעי למהוי. כמו שהמליצו על זה (על משקל לשון הכתוב תהלים צה, י) ו'היים' לא ידעו דרכי, בבית לא מסוגלים ללמוד ולדעת את דרכי ה'. וכבר בזמן חכמי המשנה מנו (אבות ה, ד) ארבע מדות בהולכי לבית המדרש הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, עושה ואינו הולך (לומד ושונה בבית המדרש שבביתו – רע"ב) שכר מעשה בידו וכו'.

**כבר** דברתי מזה בשיחה לרגל התאחדות התלמידים ודרשתי במעלת הלימוד בבית המדרש, ואמרתי הסבר הגיוני המובן לכל אחד, על פי דברי העשרה מאמרות (חקור דין ח"ב פרק יב, והוא באגרא דפרקא רבד) שכל תנועות האדם ופציית פיו עושים רושם באויר, וזה הרושם הולך באויר עד שמגיע ומקיש בתוף שבאוזן השומע והדיבורים נשמעים אצלו (וע"ע דברי חיים השמטות לפרשת מטות). כהיום ידועים הדברים לחכמי האומות שהדיבורים יוצרים גלים באויר, וזה יסוד כל הכלים המתוחכמים שהמציאו להעברת קולות ודיבורים מקצה העולם לקצהו, ומה שהם הצליחו לגלות אחרי רוב שנות מחקר ועיונים, ומתרברים ליטול עטרה לעצמם, כבר נגלה לפני הרבה דורות מסוד ה' ליראיו.

**כללו** של דבר, דיבור היוצא מפי האדם אינו הולך לאיבוד, אלא סוכב והולך באויר כל העולם. זה סוד הענין שהרשעים מממאים אויר העולם, כי דברי נבלה וטומאה שלהם פורחים באויר. זה לעומת זה כשיהודי אומר דבר בקדושה, הוא מקדש ומטהר את אויר העולם. והכל תלוי בכח שמשקיע בדיבור, כמו שבגשמיזם מרחק שמיעת קול דפיקה שעל השולחן תלוי בכח ההכאה של האדם, יש קול ענות חלושה שאינו עושה רושם כל כך, ויש קול רעש גדול אדיר וחזק שמוזעזע כל האויר, למשל כשיורדים פצצת אטום מוהגש ההדף למרחקים אדירים. כך הרשע כפי גדול כוחו בטומאה יש השפעה לדיבוריו לטמא האויר במרחק גדול יותר,

ולהבדיל אלף אלפי הברלות צדיק גמור בכח הקדושה שלו יכול לטהר כל העולם עם דיבור קדוש אחד שהוא משמיע.

**פעם** אחת הגיעו אצל ר"ז הגה"ק משינאווא זי"ע עם אדם אחד שנכנס בו דיבוק (כידוע מדרבו בקודש להתעסק בזה לגרש ולהוציא דיבוקים), ואמר לאנשים שהיו שם: היודעים אתם מה כוחו של הרב משינאווא, וסיפר להם שבהיותו מתגולל במדבר שמים שאין שם זולת שדים ומזיקים ל"ע, לפתע נשמע קול הכרזה שיהא שקט כי הרב משינאווא עומד לקדש על היין. זה תוקף כח הקדושה של צדיק אמת, שבכל מקומות הנדרים מגיע שמעו, בבחינת שנאמר (דברים כח, י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

זה לעומת זה כשאזוה רשע עושה עון פלילי הרי הוא גורם לממא כל אייר העולם. ומוזה סיבה למה שרואים לפעמים שיושב לו אברך או בחור ירא שמים, הנזהר מן החטא ושומר על עצמו, ופתאום עוברת בו איזה מחשבה זרה מגועלת רח"ל, למרות שאין זה לפי רוחו ואינו רוצה בכך כלל ('ער האלט נישט דערביי'), ולא הודע אליו מאין באה לו כזאת. ובאמת הוא לא אשם בדבר, כי ככדור הנורה בראש ל"ע כך היא מחשבה זו, שמקור שורשה לפעמים בארצות הרחוקים, מאיזה רשע ממא שחטא באיסור כרת או מיתת בית דין ל"ע, וכח הטומאה נתגלגלה והגיעה עד למקום מושבו של זה ופגעה בו לממאותו רח"ל.

**לעומת** זה יש שאדם פשוט ומגושם יושב בביתו, ולפתע ללא סיבה מובנת עוברת בו רוח טהרה בהרהורי תשובה לשנות דרכו ולהיטיב מעשיו. זה מכוחו של איזה צדיק, אחד מן הל"ו צדיקים או צדיק אחר, שיושב באותה שעה ולומד תורה לשמה בקדושה ובטהרה, וכח הקדושה מתפשטת ומגיעה עד לאדם זה ומועזת אותו. כמה גדולים מעשה אלקיננו.<sup>(א)</sup>

<sup>(א)</sup> ראה ליקוטים מרב האי גאון (שם הא' אות ה'): ומן הידוע לחכמים כי כל דיבורים היוצאים משפתי בני אדם בחיתוך הלשון הן נכתבים באויר ונרשמים בו, והם מקבלים בעצמם כחות עליונים דקים רוחנים נעלמים המתפשטים באויר, ויש מזומנים לטובה ויש לרעה הפוכים, מטיבים ומרעים וכו' עיי"ש.

ובספר מנחם ציון (פרשת אמור): שכל דיבור שמוציא האדם יוצא בכח זה הבל מפיו והבל הזה אינו מוגבל ויוכל להתפשט בכל העולם, וכשהבל הזה יוצא מאדם כשר וצדיק בדיבורים קדושים צדק לפניו יהלך שכל מי שפוגע בו נתוסף בו זריזות וקדושה והתחזקות לעבודת הבורא ב"ה, אבל כשהמוציא ההבל הזה אדם רשע ודבריו שלא כדת של תורה הוא מחטיא רבים וכל הפוגע בו נפרד מדביקותו ונטרד ממעלתו. ומזה יבוא שכמה כשרים יפלו בנופלים ממדרגתן, וגלו מעל שולחן אביהם שבשמים, וזולת זה לא היה אפשרי לשום אדם מישראל להפריד מחלק ה' האחוז בו בחבלי עבותות אבהה. וטהר ידיים יוסיף אומץ עוז ותעצומות עבודה רבה והתחזקות גדול לשוב למדריגתו הראשונה וכו' עיי"ש.

**ואמרת** היעצה היעוצה להנצל מפגעים רעים הללו היא בישיבה בבית המדרש, שבו יושבים צבור של בני תורה יראים וחרדים לדבר ה', הלומדים תורה ביראת שמים ובטהרה, והאוויר שם מזוכך ומטוהר, והלימוד שם בצורה אחרת לגמרי. משל לחדר שיש בו אויר רע ומעופש, שמטהרים אותו בתימרות עשן מקוטרת מור ולבונה ומיני בשמים המפיצים ריח טוב ונעים. כך אויר בית המדרש הוא מלא ריח טוב של קדושה, מדברי תורה ותפלה ומזמורי תהלים של בני ישראל העוסקים בתורה לשמה, וזה מגרש ודוחה הכל הטמא שיוצא ממעשי ודיבורי הרשעים, ואפילו אם מצליח לחדור שם הרי זה נחלש על ידי כח הקדושה, ואין הנזק גדול כל כך. נמצא דכל זמן שאחד יושב ולומד בבית המדרש הוא נמצא במקום מקלט ('שויץ קעלער') מוכמח ומוגן מכל הני מרעין בישין.

**אם** כן בעולם הטמא של זמנינו, בהתפשטות הכפירה ורוח זימה על ידי כלי המשחית טלוויזיה ורדיו למיניהם ימש"ו, כאשר ההפקרות ופריצות שוררת בעולם בצורה שלא היתה כדוגמתה מימות עולם רק ברור המבול, כשזה כל ישעם וחפצם לפרסם ולהפיץ טומאה בעולם, מה שגורם לצערינו הרבה מכשולות ומקרי אסון, כי קשה מאוד להתחזק ולהתנהג בקדושה מאחר וכל הלל העולם מלא טומאה ושיקוף, הרי זה ברור כשמש שחובה כפולה ומכופלת על כל אחד לתפוס מגן ומחסה בין כותלי בית המדרש שקדושתה מגינה.

**אם** בזמן חכמי הש"ס היה החיוב לילך עד ארבעה מילין להתפלל בעשרה (פסחים מו; שו"ע אור"ח ז, טז), הרי שבזמנינו החיוב ללכת רגלי אפילו עד חמשים מייל, ובלבד שלא יתפלל וילמוד בבית. אף אם יותר נוח לו ללמוד בביתו, ששם יש לו ארון גדול מלא ספרים וכדו', הרי אין לך מקום בטוח כמו בית המדרש מקום תלמוד תורה דרבים.

\*

**הגה"ק** בעל דעת קדושים בהקדמת ספרו דברי אבות צידד דגם כשאניגם לומדים ביחד, אלא כל אחד לומד לעצמו, נחשב כתלמוד תורה ברבים. ובוה תלה מנהג המקומות בנוגע לאמירת פרקי אבות בשבתות הקיץ, אם אחד אומר בפני הרבים, או שכל אחד אומר לעצמו עיי"ש. לפי זה כשיושבים חבורות חבורות בבית המדרש ולומדים, יש בזה מעלה הנשגבה של תלמוד תורה דרבים, שכבר בש"ס (מגילה ג.) מצינו בזה מעליותא, ואם אפשר ללמוד ברבים מהיכי תיתי שיעסוק בתלמוד תורה דיחיד, אפילו אם יושב והוגה ואינו נרדם ומתבטל מלימודו, והרי זה ככלל מה שאמרו (ברכות סג:) חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה ולא עוד אלא שמתפשים וכו'.

**לפי** ידיעתי חל בזה רפיון לאחרונה, כפי הנראה פגע בהם איזה רוח עושים ממרחקים שחדרה לתוך לבם בעת יושבם בבית. מהצורך להתאסף ולהתעורר בזה. ובקשתי מאברכים שלנו לקבוע עצמם בלימוד בית המדרש בחק ולא יעבור, ואם קורה שקשה לו להגיע מחמת חולשתו או בגלל מזג האוויר אז ישכור מונית להסיע אותו, וכדאי היא ההוצאה עבור תלמוד תורה דרבים, והלא כמה מזבזבים הרשעים על צורכי תאוותיהם – להכדיל בין מהרה לטומאה באלף אלפי הברלות – משלמים הון תועפות בשביל כרטיס לתיאטרון וכדו', וכי לא תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלהם ח"ו.

**בפרט** בלילי חורף הארוכים שהרבה תורה אפשר לקנות בהם, כשלומד דף בערב ודף בבוקר, או כל אחד כפי יכולתו, ולפחות שיגיע בקביעות לשיעור, והמגיד שיעור יעשה לפני זה הכנה רבה שיהא בשולחן הערוך לפני שומעי לקחו.

**ואף** כשכל אחד עוסק במסכתא אחרת, בכל זאת כשיושבים יחד בבית המדרש או נדברו יראי ה' איש אל רעהו בפלפול חברים, ושיחתם בדברי תורה נמשכת גם כשנוסעים לעבודה שחוזרים על הדברים שלמדו ושמעו. ויש בכך משום הצלת נפשותם שלא יתגשמו כל כך, וכפי מה שכתב בנועם אלימלך (פרשת לך ד"ה עוד יש לפרש אנכי מגן לך) דתורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגינא ומצלא, וכבר דברנו מזה כמה פעמים ליישב דברי קדשו עם מסקנת הש"ס (סוטה כא.), על כל פנים כך פוסק הרבי ר' אלימלך זי"ע.

\*

**נחזור** לדברי הכתוב. אליעזר שהיה דולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים, היה תמיד עוסק בהרכצת תורה. כידוע על מרן החתם סופר זי"ע שהעיד על עצמו שמום שמלאו לו שמונה עשרה שנה לא עבר עליו יום אחד בלי ללמד תורה ברבים, ואף בליל יום כפור מסר שיעור בהלכות עבודת היום. אף כשיצא אליעזר בדרך חס לו מלבטל שיעוריו, על כן לקח עמו עשרה גמלים ורוכביהם, ללמד להם תורה בלכתו בדרך.

**ובעוה"ר** לפי ערך שכחת התורה של זמנינו, אם רוצה ללמד שיעור בדרך יש צורך להעמיס אתו ארגונים מלאים ספרים, אך לא כן אליעזר שהיה דולה מתורתו של אברהם, והיתה משנתו סדורה בידו, ולאורך כל הדרך היה יושב ושונה לאחרים התורה שקיבל מפי אברהם, ד' מאה פירקי דמסכת עבודת כוכבים דאברהם אבינו (ע"ז ד:), וכיוצא בזה.

זה שאמר הכתוב וכל טוב אדוניו בידו, אין טוב אלא תורה, בידו דייקא ועל דרך אומרם ז"ל (פסחים ג) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.



## ג

**ויקם** וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור. ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים (כד, י"א). ברש"י ארם נהרים בין שתי נהרות יושבת. וצריך לדעת לאיזה צורך משמיענו זאת הכתוב שהעיר היתה יושבת אצל נהרות, וכן מה שנמפל הכתוב להודיע שהכריך את הגמלים אל באר המים שמחוץ לעיר.

**ונראה** על פי הירוע מצדיקים (חומת אנך על תהלים כשם הארז"ל, סידורו של שבת ח"א שורש א ענף ג) ל'ב ט'הור ב'רא (תהלים נא, יב) ראשי תיבות טבל, שהטבילה מביאה לידי טהרת הלב. ואמרו על הבעש"ט שזכה לכל ההארה והמדריגות מחמת המקואות שהיה מתמיד מאד בטבילות (ליקוטים יקים קעה), וכן על עוד צדיקים.

**הטבילה** במקוה זה יסוד הראשון לקדושת אדם מישראל, שיהא לו מחשבות טהורות. גלוי וידוע שעיקר גדול בירידת בני העולם, שנעשו כל כך מגושם, היא בגלל שאצל השפלים נפרץ ענין הטבילה. וזה ברור ונכון שבאלו המקומות שהקילו בטבילת עזרא משם לא יצאה תורה. וכבר כתב המאור ושמש (פרשת אמור) והיה העולם שמש עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם הבעש"ט הקדוש ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נבג"מ, והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו, שלא יהרהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמו הגמרא לא בטלוהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרוצים להשיג גופי התורה ומצות צריכין להיות נזהר מאד בטבילה זו.

**והארבתני** בתשובה (דברי יציב אור"ה נה) לברר המקורות בהלכה לחיוב טבילה בזמן הזה. ולדעת כמה ראשונים לתפלה לא בטלוהו. וכעת נ"ל עוד בדרך אפשר, שגם לתורה לא בטלוהו לטבילותא אלא לאלו שהיתה תורתם אומנתם, דיומם ולילה לא פסיק פומייהו מגירסא, וחששו שלא יתבטלו מלימודם עד שימצאו נהר או מעין, (וצריך לעיין היטב בדברי הירושלמי (ברכות כו:) שהבאתי בתשובה שם (אות יט) ואכ"מ), אבל בעוה"ר כשיתכן לעבור על אחד שעות או ימים (אינו רוצה לומר יותר ח"ו) מבלי לפתוח גמרא, היתכן שדוקא בנוגע לטבילת עזרא יחוס על ביטול תורה, יציבא בארעא וגזורא בשמי שמיא. כמה מגוהך הדבר שהוא נמנע מטבילה בגלל ביטול תורה, כשלעומת זה אינו מוצא לנכון להקדיש ללימוד התורה יותר משעה אחת ביום.

**תקנותי** שאין שיחה זו אלא בדרך דרוש וקבל שכר, והיא משנה שאינה צריכה לאלו היושבים כאן.

**והנה** כשהגיע אליעזר לעיר הטמאה של נחור, אשר מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ושם ישב בתואל הטמא שכל בתולה שתנשא בו על אותה תחלה,

ואף על בתו היה בא לולי שמת (ילקוט חיי קט). אז ראשית כל רץ למבול בנהר. זה שהורה הכתוב בלשונו וילך אל ארם נהרים בין שתי נהרות, מכיון שהולך הוא אל עיר נחור הטמא, על כן ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים, וירד למבול ולבקש רחמים על נפשו, שלא תדבק בו קליפת עיר נחור וישאר בו ממה שקיבל מאברהם.

### בשוח"מ ליל ש"ק פרשת חיי שרה תשב"ז

**בפסוק** ויהיו חיי שרה וגו' שני חיי שרה, ופרש"י כולן שוין לטובה, וצריך לבאר הכוונה בזה אחרי שכבר אמר דבת ק' כבת כ' לחטא. ונראה על פי מה שאמר פעם זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע ועכ"י דהמדריגה הקטנה של צדיק היא לפקוד עקרות ולהחיות מתים, אבל המדרגה של צדיק הוא שבכל עת ורגע ימסור נפשו בפועל לכבוד הכורא יתברך שמו, עכד"ק, ובה גופא שמוסר נפשו הוא משפיע לכל ישראל בני חיי ומוזני רויחי, וזה מעלת הצדיקים שבנוסף למה שהם מוסרים נפשם לכבודו ית"ש הם עוד משפיעים כל טוב. ולזה אחר שרמזו הכתוב בצדקתה של שרה אשר בת ק' כבת כ' לחטא, הוסיף ואמר שני חיי שרה ותמת שרה היינו שבכל שנות חייה היתה מוסרת נפשה למיתה לכבוד השי"ת, ועל זה כתב רש"י כולן שוין לטובה רצ"ל שבכל שנותיה השפיעה כל טוב בעולם.

### בשוח"מ ליל ש"ק פרשת חיי שרה תשב"ב

**בפסוק** (כג ד) גר ותושב אנכי עמכם ופרש"י אם תרצו הריני גר ואם לאו אהיה תושב ואמלנה מן הדין וכו', ומעמא בעי דמעיקרא דמילתא למה אינו רוצה לקחת מן הדין והלא שונא מתנות יחיה.

**ונראה** דהנה אמרו (פסחים פ"ז ע"ב) לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים וכו', וזה סיבת עיכוב הגאולה לפי שמחכים שכל ניצוצי הקדושה שהם בין האומות ישוּבו למקור שורש מחצבתם, ואם יחישו את הגאולה כבר לא יהא להם תיקון, דאין מקבלים גרים לימות המשיח (יבמות כ"ד ע"ב).

**ובזה** יבואר כוונת אומרם ז"ל (סנהדרין צ"ח ע"א) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב, דכל עוד ויש לצפות שיתרבו גרים יש הכרח לדחות את הקץ אולי יתעוררו ויבאו, אבל אם נתמלא סאת רשעתם של האומות ואפס תקוה מהם שוב אין סיבה לעכב את הגאולה. וז"ש בדור שכולו זכאי שכל ניצוצי הקדושה יעלו ויבאו, או כולו חייב שהרשעים הגדילו מדת רשעתם עד כדי כך שברור שלא יחזרו בתשובה לא הם ולא בניהם אחריהם.

**גם** אברהם אבינו ע"ה היתה כל עבודתו לגייר גרים, וכפי שנאמר לו (בראשית יב א-ג) לך מארצך וממולדתך וגו' ונברכו בך כל משפחות האדמה, מלשון המברך את הגפן (כלאים ז, א), שיתדבקו בך ויכנסו תחת כנפי השכינה. והיינו טעמא שלא פעל לקרב את הגאולה, אף שכבר בימיהם היו מצפים לימות המשיח כדמצינו ביעקב (כ"ר פד יא) שהיה סבור שתחיית המתים מגעת בימיו, אלא שרצה עדיין לקרב את האומות ולהכניסם תחת כנפי השכינה.

וזהו אומרו אם תרצו הריני גר, רצ"ל שאם אתם נכנעים מפני הרי שיעוד יש לכם תקוה ואז מוכן אני להיות גר ושיתאחר זמן הגאולה, ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין דמאחר שהגדילו ברשעתם עד שאין רוצים ליתן אחוות קבר לאברהם ושרה שוב אין לצפות שיחזרו בתשובה, וממילא אין סיבה לעכב את הגאולה ואטלנה מן הדין.

## בשנה"ט ליל ש"ק פרשת חיי שרה

**בפסוק** (כד מט) ועתה אם ישכם עושים חסד ואמת את אדוני וגו'. ונראה לרמז, דהנה דבר גדול עשו כאן לסייע בזיווג שממנה יצאה כלל ישראל, ואמר להם אליעזר שלא יחשבו שבזכותם פעלו זאת אלא שאתם עושים חסד ואמת את אדוני היינו בזכותו של אברהם.

**גם** יורמו דהנה בכל מעשה מצוה צריך אדם לקשר עצמו לצדיק אמת שבכוחו להעלות מעשיהן של ישראל ותפלותיהם לפני הקב"ה. וזהו אומרו אם ישכם עושים חסד ואמת עליכם לעשות זאת בהתקשרות את אדוני שהוא צדיק הדור ויעלה מצותיכם לפני אדון כל.

### תוכן הענינים:

- ביישוב הקשיא למה התצרכו בהמות של אברהם לצאת זמומים, הלא אין הקב"ה מביא תקלה על ידי בהמתן של צדיקים. אם כבר קנה אברהם את הארץ. אברהם החמיר על עצמו שלא ליקח משל אחרים אף שעל פי דין היה שלו.
- אליעזר התפלל בצבור. בענין זמן תפלת מנחה דאברהם ואליעזר מכי משחרי כותלי, ושיצחק תינקה לפנות ערב דהיינו זמן מנחה קטנה.
- בחיוב לקבוע עתים לתורה, ולבוא ללמוד יחד בבית המדרש.
- כח הדיבור מתפשט באויר, ודיבוריו של רשע הפוגעים באדם כשר מטמאים אותו. וכן להיפוך דיבורי הצדיק שפוגעים באדם רע מעללים מעוררים בו הרהורי תשובה. מהגדה"ק משינאווא שהמויקים הושתקו לקול הקידוש שלו בליל שבת.
- השמירה מהבל דיבורי הרשעים בין כותלי בית המדרש. בדור טמא כזמנינו החיוב ביותר שלא להתפלל וללמוד בבית.
- גם כשכל אחד לומד ענין אחר יש בזה מעלת תלמוד תורה דרבים. תורה אגוני מגני גם בעידנא דלא עסיק בה וכשצריך לשהות מחוץ לבית המדרש.
- מעלת הטהרה והטבילה במקוה. בחיוב טבילת עזרא, ושלא בטלוח לטבילתא אלא למי שתורתו אומנתו.



לעילוי נשמת

הרבני החסיד מוה"ר משה בהר"ר חיים הלוי ז"ל שווארץ  
גלב"ע כ"ט מרחשון תשע"ג לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.  
הונצח ע"י משפחתו הי"ו

לעילוי נשמת

הרבני החסיד מוה"ר חיים אלטר בהר"ר יחזקאל שרגא ז"ל לעפקאוויטש  
גלב"ע כ"ח מרחשון תשע"ג לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.  
הונצח ע"י משפחתו הי"ו

גליון זה נדבת

הרה"ח מוה"ר יעקב יוסף ווינקלער הי"ו  
לרגל שמחת נישואי הבת  
עב"ג הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר מאיר פרענקל הי"ו  
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת

הרה"ח מוה"ר יוסף בנימין בריסק הי"ו  
לרגל שמחת תגלחת בנו ישראל דוד נ"י  
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת

הרה"ח מוה"ר זלמן לייב [בהר"י] שווארץ הי"ו  
לרגל שמחת הולדת הבן משה נ"י  
למז"ט ובשטומ"צ

### **מכון להוצאת דברי תורה**

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה  
שע"י איגוד חסידי צאנז  
718.431.1055